

تأثیر مصوبه صندوق های قرض الحسنه در سیاست های پولی و اعتباری

پدیدآورنده (ها) : حشمتی مولایی، حسین

اقتصاد :: نشریه تازه های اقتصاد :: خرداد ۱۳۸۴ - شماره ۱۰۷

صفحات : از ۳۸ تا ۴۳

آدرس ثابت : https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/584825

تاریخ دانلود : ۱۴۰۲/۱۱/۰۹

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسـلامی (نور) جهت ارائـهٔ مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشـتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشـد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- پیوستن ایران به سازمان جهانی تجارت و تأثیر آن بر سیستم بانکی کشور
- تحلیل ماهیت حقوقی اعتبارات اسنادی دربستر عقود معین
- مسئولیت مدیران در ورشکستگی شرکت ها در حقوق انگلیس
- ماهیت و اثر اماره حقوقی
- بررسی جایگاه حقوقی طب سنتی و مکمل و چالشهای پیش روی آن در ایران
- تور ایمنی؛ نگاهی به ابعاد حقوقی و اقتصادی ورشکستگی نظام بانکی: عوامل سقوط بانک و تأثیر آن بر اقتصاد
- تأثیر مبنای قرارداد بر شرایط اساسی صحت قرارداد
- بررسی شفافیت، مسئولیت پذیری و اطلاع رسانی بانک مرکزی ایران
- مقدمه ای بر داوری در دعاوی تجاری بین المللی
- بررسی تطبیقی شرط عدم تمکین درنکاح دائم برمبنای فقه اسلامی با رویکردی بر نظر امام خمینی(س)
- تحلیل امکان توافق بر دریافت خسارت تاخیر تادیه مازاد بر نرخ تورم
- پیامدهای ناخواسته برنامه های پلیسی کنترل بازارهای خرید و فروش مواد مخدر

عناوین مشابه

- ساختار صندوق های قرض الحسنه در ایران و الگوی مبتنی بر اتحادیه های اعتباری
- تشکیلات و عملکرد صندوق های قرض الحسنه و جایگاه آنها در سیستم پولی و بانکی کشور
- صندوق های قرض الحسنه؛ ارزیابی کارکرد در بازار پول و اعتبار کشور
- گونه شناسی صندوق های قرض الحسنه و توانمندی زنان: مدل سنتی اعتبارات خرد در ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و ارزی بر اقتصاد ایران در چارچوب یک الگوی اقتصاد سنجی کلان پویا
- اندازه گیری حباب قیمت مسکن در ایران و تأثیر سیاست های پولی بر آن
- تأثیر سیاست های پولی و مالی بر سرمایه گذاری مسکونی در اقتصاد باز
- تأثیر سپرده های قرض الحسنه بر حجم نقدینگی و تورم در ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و مالی در سرمایه گذاری خصوصی در بخش کشاورزی ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و مالی بر ارزش افزوده بخش خدمات در اقتصاد ایران

www.noormags.ir

تأثیر مصوّبهٔ صندوق‌های قرض‌الحسنه در سیاست‌های پولی و اعتباری

نوشتهٔ حسین حشمتی مولایی

با توجه به مقررات مربوط به صدور مجوز و نحوهٔ فعّالیت صندوق‌های قرض‌الحسنه که در تاریخ ۷۳/۴/۲۷ در ۱۷ ماده و ۵ تبصره به تصویب شورای پول و اعتبار رسید، می‌توان چالش‌هایی را که سیاست‌های پولی و اعتباری پس از تصویب این مقررات با آن مواجه می‌باشند به ترتیب زیر در نظر گرفت:

۱ ــ طبق مادهٔ یک مصوّبهٔ شورای پول و اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، مؤسسه‌ای است غیرانتفاعی از نوع مؤسسات مذکور در بند «الف» ماده ۲ آیین‌نامهٔ اصلاحی ثبت تشکیلات و مؤسسات غیرتجاری مصوب ۱۳۳۷/۵/۵ که در چهارچوب این مقررات و اساسنامه فعالیت می‌کند و صرفاً به امر دریافت و پرداخت قرض‌الحسنه مبادرت می‌نمایند.

در این حال، فعالیت‌های تجاری، از جمله خرید و فروش اموال منقول و غیرمنقول، حقوق سرقفلی، سهام شرکت‌ها و اوراق مشارکت (به استثنای اوراق مشارکت موضوع بند هـ ماده ۷) توسط صندوق ممنوع می‌باشد. البته باید توجه داشت که طبق این مصوّبه، خرید محل صندوق و شعبه آن، همچنین پرداخت حق سرقفلی در حد عرف از منابعی غیر از سپردهٔ سپرده‌گذاران و وجوه اداره شده و خرید اثاثیه لازم برای ادارهٔ صندوق، از شمول این محدودیت مستثنی می‌باشد.

مادهٔ فوق‌الذکر اگرچه با صدور مجوز سرمایه‌گذاری، صندوق‌های قرض‌الحسنه را تا حدودی طبق موضوع بند هـ ماده ۷ همین مصوّبه، به سرمایه‌گذاری از طریق سپرده‌گذاری و یا خرید اوراق مشارکت عندالمطالبه و تضمین شده توسط دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری تشویق نموده است، لیکن باید توجه داشت که معمولاً اینگونه سرمایه‌گذاری‌ها، دارای عایدی قابل قبولی برای جبران هزینه‌های صندوق‌ها نیست و عملاً نمی‌توان امکان دسترسی صندوق‌ها را به این نوع سرمایه‌گذاری تضمین نمود. زیرا خرید اوراق مشارکت، گاهی به سرعت پایان می‌پذیرد و بنابراین نمی‌توان امکان دسترسی صندوق‌ها را به این نوع سرمایه‌گذاری همواره، تأمین نمود.

به این ترتیب می‌توان گفت که اگرچه ریسک سرمایه‌گذاری برای صندوق‌ها کاهش یافته است، لیکن ریسک جبران هزینهٔ عملیاتی برای صندوق‌ها، قابل تأمل خواهد بود.

به این ترتیب به نظر می‌رسد با توسعهٔ صندوق‌های قرض‌الحسنه، سیاست‌های پولی و اعتباری برای تأمین امکاناتی برای جبران هزینه‌های عملیاتی این صندوق‌ها تحت فشار قرار خواهد گرفت، بدیهی است با توجّه به هدف غیرانتفاعی این صندوق‌ها، لازم است راه‌کارهای خاصی در این مورد بررسی شود.

۲ ــ نکتهٔ دیگری که در مورد صندوق‌های قرض‌الحسنه باید مورد ملاحظه قرار گیرد مرجع صدور مجوز، مسیر پیشنهادی مدیران و تشخیص نوع فعالیت و عملیات مؤسسات قرض‌الحسنه است که همه به عهدهٔ بانک مرکزی واگذار شده است.

طبق مواد ۲، ۳ و ۴ این مقررات، مرجع صدور مجوّز فعّالیت صندوق قرض‌الحسنه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، بنابراین، ثبت صندوق قرض‌الحسنه در ادارهٔ ثبت شرکت‌ها، منوط به صدور مجوز مذکور می‌باشد.

علاوه بر این، ضوابط و شرایط مربوط به متقاضیان تأسیس صندوق و مدیران آنها با پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

بنابراین، هر مؤسسه‌ای با هر عنوان، به عملیات دریافت و پرداخت قرض‌الحسنه اشتغال داشته باشد، مشمول این مقررات بوده و مکلف است در نام خود از عنوان «صندوق

www.noormags.ir

قرض‌الحسنه» استفاده نماید. تشخیص نوع فعالیت و عملیات مؤسسات مذکور به عهدهٔ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

همانگونه‌که مشاهده می‌شود، نقش پررنگ بانک مرکزی در مورد صندوق‌های قرض‌الحسنه ممکن است در صورت عدم ترتیب ثانویّه، مسایل دست و پاگیری را برای بانک مرکزی که عهده‌دار مسایل بسیار مهم‌تری می‌باشد فراهم سازد.

۳ ـ نکتهٔ دیگری که در مورد ارکان صندوق‌های قرض‌الحسنه باید ذکر نمود، عدم وجود شفافیّت ارتباط مدیریتی این صندوق‌ها با بانک مرکزی یا هر مؤسسهٔ کنترل کنندهٔ دیگر است. طبق مواد ۵ و ۶ آیین‌نامه:

ارکان صندوق عبارتند از: مؤسس یا هیأت امناء، هیأت مدیره و مدیر عامل، بازرس یا بازرسان، شرایط و نحوه انتخاب ارکان به ترتیب مندرج در اساسنامه صندوق می‌باشد، مگر در مواردی که در این آیین‌نامه ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

در این حال، نحوهٔ انتخاب هیأت امنا، هیأت مدیره، مدیر عامل، بازرس و مسؤولیت آنها در صندوق توسط مؤسس یا هیأت مؤسس تعیین می‌گردد. هیأت مدیره در مقابل هیأت امناء و سایر اشخاص دارای مسؤولیت خواهند بود.

همانطورکه ملاحظه می‌شود، نقش سیستمی مدیریت، اقتضی می‌نماید تا به نحوی هماهنگی لازم بین سیاست‌های پولی و اعتباری بانک مرکزی در زمینهٔ صندوق‌ها از طریق ارکان این صندوق‌ها به عمل آید و نهایتاً بتوان از طریق دستورالعمل‌های لازم، نقش‌پذیری صندوق‌ها را حتی الامکان در سطح اقتصاد پذیرا بود.

۴ ـ امروزه مسألهٔ تجهیز، به خصوص برای صندوق‌های قرض‌الحسنه تخصّصی، نقش بسیار پراهمیتی دارد، در حالی که طبق مادهٔ ۷ مصوبهٔ مربوط به صندوق‌های قرض‌الحسنه، منابع صندوق‌ها به ترتیب زیر محدود گردیده است:

الف ـ آوردهٔ مؤسسه یا هیأت مؤسس: این منابع به صورت آوردهٔ نقدی یا غیر نقدی است و در هر حال تا قبل از انحلال و تصفیهٔ کامل امور صندوق، اعم از بازپرداخت سپرده‌ها و ایفای تعهدات، آن قابل استرداد نمی‌باشد.

ب ـ هدایا و کمک‌های نقدی و غیر نقدی اشخاص حقیقی و حقوقی: این منابع جزو دارایی‌های صندوق محسوب می‌گردد و صندوق در قبال دریافت آنها هیچگونه تعهدی بر استرداد یا اعطای امتیاز و امثال آن ندارد.

ج ـ موقوفات، وصایا، محبوسات، خیرات و مبرات که توسط اشخاص به منظور مصرف در چهارچوب وظایف صندوق در اختیار آن قرار می‌گیرد.

د ـ وجوه اداره شده: این وجوه توسط اشخاص جهت اعطای قرض‌الحسنه به افراد معرفی شده توسط آنها بر اساس استرداد در اختیار صندوق قرار می‌گیرد. بازپرداخت این وجوه منحصراً از محل اقساط وصولی آن می‌باشد.

هـ ـ وجوه دریافتی از اشخاص تحت عنوان سپردهٔ قرض‌الحسنه پس‌انداز: وجوه مذکور عندالمطالبه بوده و حق هرگونه برداشت از این حساب منحصراً با سپرده‌گذار و یا نمایندهٔ قانونی وی خواهد بود. صندوق مکلّف است همواره ۲۰ درصد ماندهٔ سپردهٔ مذکور را به صورت نقدی یا سپرده‌گذاری نزد بانک‌ها و مؤسّسات اعتباری مجاز و یا خرید اوراق مشارکت عندالمطالبه و تضمین شده توسط دولت یا بانک‌ها یا ترکیبی از منابع مذکور نگهداری نماید.

و ـ سایر منابع که با تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قابل تأمین می‌باشد.

طبق بند (و) مادهٔ ۷ می‌توان انتظار داشت که هر گونه نوآوری توسط صندوق‌های قرض‌الحسنه در مورد تجهیز منابع، قابل پذیرش است و این ماده می‌تواند تأثیر مثبت و مفیدی در زمینهٔ سیاست‌های پولی و اعتباری داشته باشد.

نمودار شماره (۱)، میزان سپردهٔ قرض‌الحسنهٔ پس‌انداز در صندوق‌ها و بانک‌ها را نشان می‌دهد. همانگونه‌که مشاهده می‌شود، میزان سپرده در صندوق‌های قرض‌الحسنه نزدیک به ۱۰ درصد سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز در بانک‌ها بوده است

مسلماً نسبت قابل ملاحظهٔ مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه در صندوق‌های قرض‌الحسنه تحت تأثیر روش‌هایی بوده‌که از نظر قانونی چندان قابل قبول نبوده است، در حالی که طبق آیین‌نامهٔ فوق‌الذکر، به نظر می‌رسد، این نسبت در سال‌های آینده کاهش یابد و صندوق‌ها با مشکلات بیشتری در تأمین منابع سپرده‌ای مواجه شوند.

در صورتی که بخواهیم با حفظ قداست قرض‌الحسنه، سیستم را توسعه دهیم، به نظر می‌رسد باید راه‌های دیگری که بتواند عملیات ابتکاری این صندوق‌ها را برانگیزند، مورد

www.noormags.ir

نمودار شماره ۱ - میزان سپردهٔ قرض‌الحسنه پس‌انداز در صندوق‌ها و بانک‌ها در سال ۱۳۷۹ (میلیارد ریال)

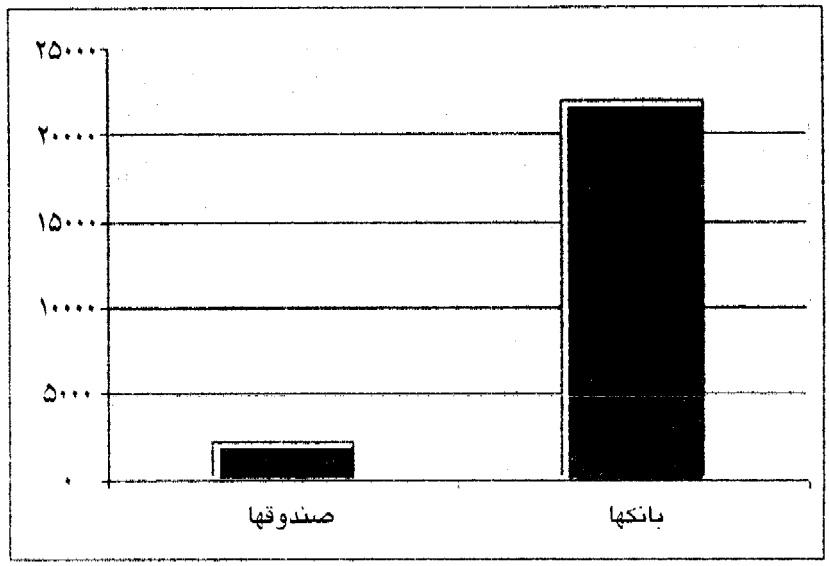

پژوهش و ارائه قرار گیرد و این امر ممکن نیست مگر اینکه تا حدودی سرمایه‌گذاری‌های آزاد انتفاعی را ترجیحاً در قالب یک مؤسسهٔ غیرانتفاعی، برای صندوق‌ها امکان‌پذیر نماییم، ولی با توجه به امکان مغایرت این پیشنهاد با وظایف اصلی صندوق‌ها، لازم است این مسأله با دقّت و به صورتی که امکان انحراف از هدف اصلی صندوق‌ها صورت نگیرد، مورد بررسی قرار گیرد.

طبق مواد ۸ و ۹ مصوبهٔ شورای پول و اعتبار:

صندوق مجاز به پرداخت سود یا هرگونه وجه اضافی به سپرده‌گذاران نمی‌باشد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ضوابط اعطای جوایز یا امتیازات خاصّی را برای تشویق سپرده‌گذاران تعیین و به صندوق‌ها اعلام می‌نماید. در عین حال، طبق همین مصوبه، مجموع وجوه قرض‌الحسنه اعطایی هر صندوق نباید از کل مبالغ مندرج در بندهای «الف، ب، ج و د» و هشتاد درصد بند «هـ» مادهٔ هفت این مقررات تجاوز کند.

در صورتی که بخواهیم بین بانک‌ها و صندوق‌ها مقایسه‌ای داشته باشیم، می‌توان گفت که در حال حاضر، ارزش سپرده‌های قرض‌الحسنه در حدود ده درصد ارزش سپردهٔ قرض‌الحسنهٔ پس‌انداز بانک‌ها را تشکیل می‌دهد، ولی همانطورکه در نمودار شمارهٔ (۲) ملاحظه می‌شود، این نسبت در سال ۱۳۷۹ در رابطه با تسهیلات اعطایی در حدود ۲۰ درصد بوده است، به عبارت دیگر، طبق نمودار شمارهٔ (۳)، پتانسیل اعطای تسهیلات و انبساط اعتباری برای بانک‌ها در همان سال به مراتب کمتر از صندوق‌ها بوده است.

انبساط اعتباری در صندوق‌های قرض‌الحسنه، با توجه به هدف وجود اهرم‌های قانونی و سیاستی، در سال‌های اخیر منجر به ورشکستگی و گاهی سوء استفادهٔ اشخاص ذی‌نفوذ در این صندوق‌ها بوده است و به همین دلیل طبق مصوّبهٔ شورای پول و اعتبار، طبق ماده ۱۰، تا حدودی سعی گردیده سوء استفاده از روابط کاهش یابد، به طوری که طبق این ماده:

اعطای قرض‌الحسنه به اعضای هیأت امنا، هیأت مدیره، مدیر عامل و بازرسان و اقربای درجهٔ اول از طبقه اول قرابت (پدر، مادر و اولاد) خارج از دستورالعمل موضوع تبصره ۲ این ماده ممنوع است و این محدودیت، شامل اشخاصی که به نام خود و به حساب افراد مذکور تحصیل قرض‌الحسنه می‌نمایند نیز خواهد بود.

در عین حال، اعطای قرض‌الحسنه به اشخاص حقیقی و حقوقی مذکور طبق دستورالعملی خواهد بود که این دستورالعمل را صرفاً بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و اعلام خواهد کرد.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، مواد فوق تا حدود زیادی، تأثیر بخشی و کارآیی سیاست‌های پول و اعتباری را افزایش می‌دهد و بنابراین می‌توان انتظار داشت که سیاست‌های پولی و اعتباری با دقت بیشتری اهداف خود را در مورد رشد اقتصادی کشور پیگیری نماید.

از طرف دیگر، با توجّه به خصوصیّت تسهیلات قرض‌الحسنهٔ اعطایی، همواره باید توجه داشت که حد نصاب فردی این تسهیلات در حدّ معینی است که در صورت تکرار، به تدریج باید از شدت تقاضای آن کاسته شود، زیرا این انتظار

www.noormags.ir

نمودار شماره ۲ - میزان سپرده‌ها و تسهیلات صندوق‌ها و بانکها
در سال ۱۳۷۹ (میلیارد ریال)

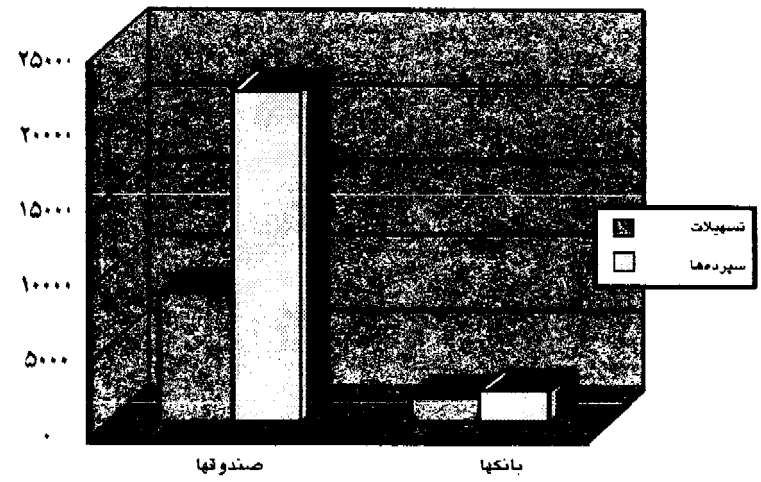

نمودار شماره ۳- پتانسیل اعطای تسهیلات در صندوقها و بانکها
در سال ۱۳۷۹

۳-الف صندوقها

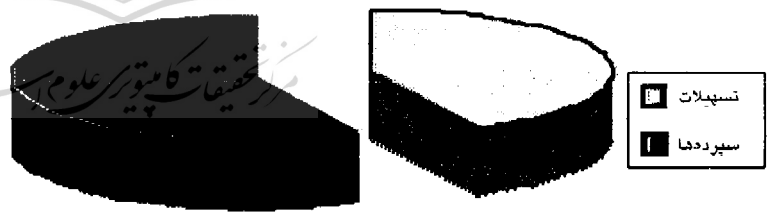

۳-ب بانکها

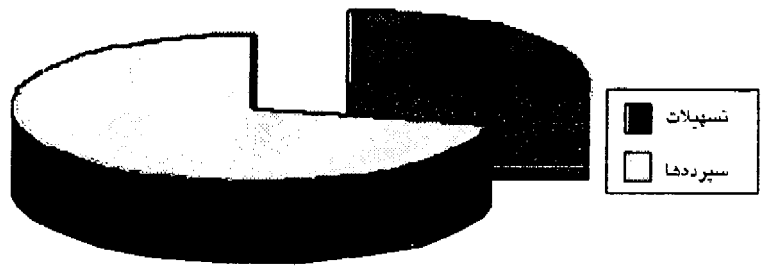

ازکراهت شرعی برخوردار نیست، استفاده نمایند.

این حالت در نمودار شمارهٔ (۴) که نسبت قرض‌الحسنه اعطایی به سایر تسهیلات را در طول سال‌های بعد از تصویب قانون نشان می‌دهد، قابل ملاحظه است.

همانطورکه در نمودار مشاهده می‌شود، در سال‌های ابتدایی ایجاد بانک‌های اسلامی در ایران، نسبت قرض‌الحسنهٔ اعطایی تا حدودی در سطحی بالا قرار داشته، لیکن پس از سال‌های اولیّه و به خصوص، پس‌از سال‌های جنگ تحمیلی، این روند به تدریج مورد تعدیل قرار گرفته‌است.

به همین علت به نظر می‌رسد که انبساط اعتباری صندوق‌های قرض‌الحسنه که به صورت شدیدی در سال‌های اخیر توسعه یافته، شاید به علت عدم رعایت حد نصاب‌های فردی است و به همین علت مشاهده می‌شود که مصوّبهٔ شورای پول و اعتبار، این چالش را در نظر گرفته و میزان قرض‌الحسنهٔ قابل پرداخت به یک فرد و نیز حداکثر مدت و کارمزدآن مشخص شده است، به طوری‌که طبق مادهٔ ۱۱ می‌خوانیم:

«حداکثر میزان قرض‌الحسنهٔ قابل پرداخت به یک فرد، حداکثر مدت بازپرداخت و حداکثر نرخ کارمزدآن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین و ابلاغ می‌گردد.»

وجود داردکه در یک جامعهٔ اسلامی، عمل مکروه قرض‌گیری به تدریج کاهش یافته و اشخاص از طریق تسهیلات دیگری که

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی
www.noormags.ir

بدیهی است بر اساس تبصرهٔ این ماده، حداکثر مبلغ قابل پرداخت و مدت بازپرداخت در مورد وجوه اداره شده، تابع قرارداد مربوط خواهد بود.

۵ـ استفاده از روش‌ها و ساختار قانونی و عملی، امروزه ضرورت برپایی و توسعهٔ عملیات صندوق‌های قرض‌الحسنه است، به همین دلیل طبق مواد ۱۲، ۱۳ و ۱۴ مصوّبهٔ شورای پول و اعتبار، صندوق‌ها مجاز به فعالیّت در زمینهٔ عملیّات خاص خود، صرفاً در حوزه‌ای می‌باشند که در آن حوزه به ثبت رسیده‌اند، تأسیس شعبه یا نمایندگی و باجه و امثال آن بدون اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ممنوع است.

علاوه بر این، با توجّه به اینکه صندوق موظف است صورت‌ها و دفاتر مالی خود را طبق قانون تجارت و بر اساس فرم‌هایی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و ابلاغ می‌نماید، تنظیم کند و با توجّه به اینکه صورت‌های مالی تنظیم شده توسط صندوق در پایان هر دورهٔ مالی باید به تصویب هیأت امنا برسد و در صورت لزوم با دستور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط یک مؤسسهٔ حسابرسی معتبر مورد حسابرسی قرار گیرد، می‌توان انتظار داشت که رعایت ضوابط مالی امکان توسعهٔ فساد مالی در این صندوق‌ها را محدود نماید و این مقررات، خود به خود، دقت سیاست‌های پولی و اعتباری را در کشور بیش از پیش تحقق خواهد بخشید.

بدیهی است، ضوابط و شمول حسابرسی صورت‌های مالی صندوق‌ها تابع دستورالعملی خواهد بود که توسّط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ خواهد شد. صندوق مکلف است اطّلاعات مورد نیاز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را در هر زمان که بانک مطالبه و مقرر می‌نماید، ارائه دهد و با بازرسان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همکاری لازم را به عمل آورد.

بنابراین می‌توان گفت که طبق این مصوّبه، نقش تخریبی صندوق‌های قرض‌الحسنه در عدم تحقق سیاست‌های پولی و اعتباری در حد زیادی کاهش یافته و امکان توسعه و گسترش صندوق‌هایی که در راستای اهداف اقتصادی کشور عمل می‌کنند، افزایش یافته است.

نمودار شمارهٔ ۴- نسبت قرض‌الحسنهٔ اعطایی بانکها به سایر تسهیلات

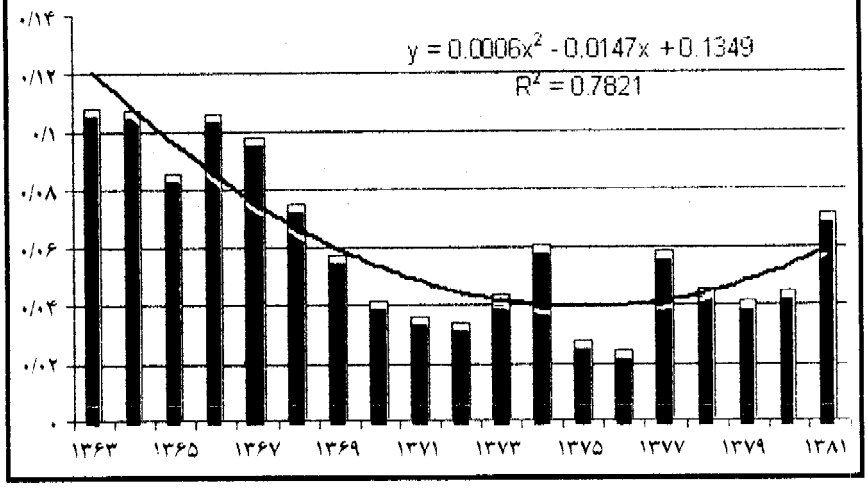

نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی

صندوق‌های قرض‌الحسنه در جمهوری اسلامی ایران، به عنوان نهادهایی خود جوش و در راستای واسطه‌گری‌های اعتباری خرد، می‌توانند نقش مثبتی در کارآفرینی و خود اشتغالی در بخش‌های مختلف اقتصادی داشته باشند.

قبل از مصوّبهٔ شورای پول و اعتبار، به علت فقدان قانون و مقررات کافی در زمینهٔ نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، صندوق‌های قرض‌الحسنه از چهارچوب عملیات و وظایف خاص خود که صرفاً واسطه‌گری بین قرض‌دهندگان و قرض‌گیرندگان بود، خارج شده و عملاً به صورت مؤسّسات اعتباری بدون مجوز از بانک مرکزی فعالیت می‌نمودند.

به همین علت، و با توجّه به عدم وجود یک وام‌دهندهٔ نهایی، صندوق‌هایی را که در اثر یک انبساط اعتباری، دچار مشکل نقدینگی می‌شدند، به حال خود رها شده و با ورشکستگی این صندوق‌ها، مشکلات عدیده‌ای برای مردم و ارگان‌های دولتی و قضایی ایجاد می‌گردید. در عین حال، با توجّه به عدم نظارت یک مرکز تخصّصی، عملیات پول‌شویی به سهولت از صندوق‌هایی که موظّف به ارائهٔ گزارش تخصّصی

www.noormags.ir

نبودند، می‌توانست راه یابد و سیاست‌های پولی و اعتباری را مورد خدشه قرار دهد.

با تصویب مصوّبهٔ صندوق‌های قرض‌الحسنه می‌توان انتظار داشت که:

۱-با توجه به مرجع نهایی صدور مجوز از طریق بانک مرکزی، صندوق‌های قرض‌الحسنه، نقش اصلی خود، یعنی واسطه‌گری بین قرض‌دهندگان و قرض‌گیرندگان را ایفا نمایند و از این طریق، هماهنگ‌سازی صندوق‌ها و امکان آموزش‌های تخصّصی در این صندوق‌ها، نه تنها توان نقش کارآفرینی این صندوق‌ها را توسعه بخشد، بلکه در عین حال، وجود یک مرکز رسمی نهایی، هشدارهای لازم را قبل از رسیدن به وضعیت بحرانی به اطلاع این صندوق‌ها برساند.

۲-با توسعه و گسترش قرض‌الحسنه در مراکز مردمی، به تدریج بانک‌ها نقش اصلی خود را در بازار رقابتی باز خواهند یافت و شاید از این طریق نهادهای مردمی با توجّه به شناختی که از یکدیگر دارند، تخصیص منابع قرض را بهتر، سریع‌تر و مؤثّرتر ارائه دهند.

۳-صندوق‌های قرض‌الحسنه که به تدریج عملیات واسطه‌گری وجوه را مورد تجربه قرار می‌دهند، در صورت احراز شرایط لازم قادر خواهند بود، به تدریج به مؤسّسهٔ اعتباری و یا حتی بانک خصوصی ارتقاء یابند و عملکرد قبلی این صندوق‌ها می‌تواند نقش مؤثّر در تبدیل صندوق به مؤسّسهٔ اعتباری داشته باشد.

۴-با توجّه به نظارت بانک مرکزی، می‌توان در شرایط بحرانی و یا حوادث طبیعی از منابع داوطلبانهٔ این صندوق‌ها به طور موقّت استفاده نمود و یا از طریق فروش اوراق مشارکت خاصّی، به درآمد این صندوق‌ها کمک نمود و منابع مورد نیاز دولت را در شرایط بحرانی تأمین نمود.

۵-با تشویق مردم در مشارکت در امر خیر و کارآفرین، به تدریج تصدّی‌گری دولت را در این‌گونه امور کاهش بخشیده و با تشویق صندوق‌هایی که عملکرد بهتری داشته‌اند، سایر صندوق‌ها را در راستای عملیات اقتصاد اسلامی، جهت بخشید.

۶-با توجه به اینکه ضوابط حسابرسی صورت‌های مالی صندوق‌ها تابع دستورالعملی است که توسّط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ گردیده، به نظر می‌رسد تا حدود زیادی امکان فساد مالی و پول‌شویی توسط صندوق‌هایی که مورد سوء استفادهٔ مالی قرار می‌گیرند، مورد کنترل قرار گیرد.

منابع و پی‌نوشت

۱-قانون پولی و بانکی کشور، مصوب ۱۳۵۱، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

2-Dichter, Thomas.1999. "NGOs in Microfinance: Past, Present and Furute- An Essay". World Bank, Sustainable Banking With the Poor project, Washington, D.C.

3-Bruce C.Greenwald & Joseph E Stiglitz, 1994. "Asymmetric Information and The New Theory of the Firm: Financial Constraints and Risk Behavior" National Bureau of Economic Research, Inc. Working Papers.

4-Bransdma. Judith and Rafika Chaouali (1998). Making Microfinance Work in the Middle East and North Africa. Private,and Financeial Sector Development Group, Middle East and North Africa. Perivate and Financial Sector Development Group.Middle East and North Africa Region,World Bank, Washington, DC.

5-Baransdma. Judit and Laurence Hart (2000). Making Microfinance Work Better in the Middle East and North Africa. World Bank Institute and Private and Financial Sector Development Group, Middle East and North Africa Region, World Bank, Washington, DC.

۶-قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۴۳.

۷-قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲.

8.Ziauddin Ahmad, (1989) "Islamic Banking at the Crossroads".Journal Of Islamic Economics, II, 1 (Jan.)

۹-حشمتی (۱۳۷۰)، دانشنامه جهان اسلام، بانک در اسلام جلد پنجم.

10.Ausaf Ahmad, (1987) Development and problems of Islamic Banks, Jeddah.

۱۱-استفاده کارآمدتر از اعتبارات خرد در خاورمیانه و شمال آفریقا، ترجمه علیرضا آذرنوش، بانک و اقتصاد شماره ۴۶.

۱۲-حشمتی، حسین، راهبرد الکترونیک در بانکداری اسلامی، تازه‌های اقتصاد، سال ۱۳۸۲، تهران.

۱۳-گزارشی از فعالیت‌های سازمان اقتصاد اسلامی ایران در سال ۱۳۵۹، سازمان اقتصاد اسلامی.

۱۴-نتایج آمارگیری از صندوق‌های قرض‌الحسنه ۱۳۸۰، مرکز آمار ایران.

۱۵-مصوبه مربوط به صدور مجوز و نحوه فعالیت صندوق‌های قرض‌الحسنه، مصوب ۱۳۸۳، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۱۶-گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف.

www.noormags.ir